

Cyriac. decr. 183. num. 4. Leotard. de usur. quest. 30. num. ult. & quest. 98. num. 7. & in similibus terminis crediti fructiferi ex equitate leg. curabit, idem Leotard. quest. 27. num. ultimo. Tschay alleg. 16.m. 36.

Venit ita limitatio intelligenda venit quatenus vera novatio supponatur, atque transuersio crediti de uno titulo in alium fiat ex alia causa, quam promptioris executionis, & obseruantia primi contractus; ubi enim id fieri contingit, non pro destructione, sed pro exequitione prioris conventionis, tunc cestus novatio, que sine animo non datur; unde cum in Regno Neapolitano inoleverit 43 plus transmutandi contractum dotalem in mutuum ad effectum liquidandi instrumenta servata forma M.C. Vicar. ut alias dictum fuit, si ad hunc finem creditum dotale convertatur in mutuum, non debet esse dotale, ut egregie declarando dictam decisionem Capyci alter Capyc. Latt. decr. 200. num. 23. & dec. 28. num. 3. & seqq. quare praefata limitatio regulanda erit ex facti circumstantiis suadentibus, vel excludentibus animum faciendo veram novationem, que limitationem inducit.

Et licet Capyc. Latt. decr. 220. num. 22. observert, runc non censeri novatum, quando secundus actus sit factus de coram eisdem notario, & testibus, secus autem si ex intervallo, ita explicando decisionem Capycii 183. Attamen hoc videatur plausus presumptio ex facti exclusienda per alias presumptiones contrarium suadentes, quia si re vera transuersio facta est animo novandi, vel interest, ut fiat incontingui, vel ex intervallo, & econtra, idēquod putes est potius facti, quam iuris, atque ex depravata viri intentione consequenti uras illicitas, vel alias ad diversos effectus vere novandi decidens, & confundit deducta in his terminis per Marini ref. quer. 166.lib. 2.

Aliæ ampliations, & limitaciones, vel declarations de duis possunt ex his quæ proximè infra notantur, cum non in vocabulis, sed in rerum substantiæ sit insistendum, idēquod sequentes conclusiones capienda sunt pro ampliatione, vel limitatione, ut earum singula situdinebatur.

Solit igitur in hac materia prima queri, an posito usurarii debito in genere, valent super his partes cum expresso pacto dilatioris ad certum summum pacifici, & in hoc negant Joan. Andre & alli in cap. salubriter, quæ quod data dilatione cestus mora, atque mors proprie temporis dilatationem, conventionem dicantur, atque hanc opinionem sequendo dicant veriori, Socc. conf. 179. num. 1. l. 1. Menoc. gen. 907. n. 18. & seqq. Bellon. jun. conf. 64. n. 2. & alii deauti per sequentes.

Affirmant vero Calderini. Abb. Ancharen. & alii in eodem cap. salubriter, Bald. Novell. part. 7. prœv. 3. num. 3. Cavar. l. 3. varior. capit. 1. & 4. & seq. Surd. de alim. a. quest. 42. num. 23. Cancer. l. 3. var. cap. 7. de paci. num. 55. Fontan. 41. 5. 8. part. 15. n. 8. & 19. cum seq. Leotard. d. g. 28. c. n. 1. Martini. l. 1. contr. 28. num. 22. Rot. apud Zachei. de obig. decr. 247. num. 5. Romana fructuum dotti 23. Junii 1642. Bichio. & habetur pluries in precedentibus, cum hæc sit opinio ubique in foro recepta, atque hodie forte controversie incapax, quæ tamen veretur in precisis terminis nostris conclusionis.

Ubis enim interesse debetur in substantia, tunc non est prohibita illius conventione, ut benè observat Covarr. ubi supra, verbi. quanto eodem iure, &c. neque usurarum conventione ad dilatationem temporis, sed ad onerum compensationem est referenda, ut latius comprobant allegati, præteritum Leotard, idēquod in ista conclusione, tamquam nimis plana, immorandum non videatur, cum præsupposito tamen, quod veretur in terminis conclusionis, statutus debet esse usuratum in substantia, nam si veretur in aliquo casu limitato ut supra (illo dilatioris exceptio) sicut de jure pei non possint, ita neque ex conventione, cum in materia usuraria partium conventioni nil operetur, ut bene in his terminis Rot. in Rom. fructuum dotti 21. Aprilis 1651. Cerro, in eadem 15. Januarii 1652. Bich. quarum posterior est im press. post Zuf. de legi. procl. decr. 4. ac in aliis, an autem usurmodi conventions de solvens usuris, vel interurus suis sonent in constitutionem census, quando & ad quos effectus, habeatur infra.

Hinc fortius refutat alia conclusio super validitatem statutorum usurmodi uras demandantium, ac taxantium, ut probant Covarr. d. c. m. 3. ver. 8. & seq. Surd. d. qn. 41. num. 27. Gratiæ. d. p. 726. n. 14. Amat. l. 1. c. 49. n. 98. Leotard. q. 29. num. 35. Gregor. decr. 93. numer. 1. ubi add. Burat. decr. 65. ubi etiam add. Rot. decr. 471. part. 1. & 574. part. 2. recent. urobiique, num. 2. in Bonon. dotti 18. Martii 1648. Dunozett. inter-

44

concurso autem taxæ statutaræ, vel conventionalis, certum est quod secunda quatenus sit minor prævalit prius, & est attendenda; ut in Rom. fructuum dotti 29. Aprilis 1641. Panzirol. & in eadem 23. Junii 1642. Bich. decr. 113. & 495. par. 9. rec.

Cestis autem, tam conventione, quam statuto particulari, vel confundit generali, taxatio per judicem facienda videatur ad quinque per centenario, quia doce ut plurimum converti solent in emptionem stabiliæ, que ad istam rationem præsumunt fructare juxta receptam glof. in aut. perpetua Cod. de Sacr. San. Eccl. & in his terminis obserbat Rot. in Fanen. dotti 29. Novembris 1641. Cerr. decr. 90. part. 9. recent. Aculana prædicti 10. Novembis 1642. Rojas. inter uras dec. 185. id est hæc non nisi præsumpto contraria probatione, juxta locorum qualitatem, utique excludenda.

Præmissa omnia procedunt cum presupposito datis simpliciter abesse alio adjecto in quantitate consensit, & viro arbitrio investiente; si enim explicitè convenitum

sunt effeterogari debere in emptionem bonorum stabiliæ, vel locorum montium, non videatur taxandum interfesse, ad ratam fructuum ex dictis stabiliis, vel locis montibus percipiendorum, quia ex causa non implementi aliud peti non potest, quām quod interest illud factum non esse, ut in specie observat Rot. decr. 392. numer. 40. part. 1. decr. 448. num. 3. part. 2. recent. Niisi dictum sit de investimento in genero, quia hoc à viro fieri poterat in certibus ad septem, & octo, ut observat decr. 471. numer. 3. part. 1. recent. Et clarissi si dos in ipsa specie constituta esset, quia non nisi loco dormitorum, & interesse valor fructuum ipsius rei peti potest; quod sicut intelligendum est quoties præcisæ investimentum ita convenientum est ad effectum, ut dos in ipsa specie conficeret, secus autem ita si solam cautelam dotti adhuc in quantitate persens, quia cum in censu idoneos, atque licitos, sed magis lucros modos investimenti fieri possit, non videatur a statutaria, vel consuetudinaria taxa recedendum.

Et si taxatio conventionalis facta sit ad certum tempus, eo finito, non ad quantitatem à paribus taxatum, sed ad illam à statuto, vel consuetudine præsumit has uras debet fieri in specie Rot. in Romana fructuum dotti 27. Maii 1641. Carillo inter suas decr. 179. & decr. 59. num. 8. par. 10. recent. Vel si convenienter certam dotti partem, in reliquo taxandum sunt uras ad normam statuti, vel confundit, non autem conventionis, Duran. decr. 419. Rot. in ditta decr. 179. coram Carillo, ac in eadem Rot. Junii 1648. & 5. Julii 1649. Peutingerio, quare prima eif decr. 206. part. 10. recent.

47 Ceterum quæ sit taxæ statutaræ, confundit, in generali dicuntur, procedunt quatenus extrinsecus de majori viri interesse non confert, nati si verè, vel ratione damni emergentis, vel cuius cestantis legitimè probati cum ius requisitus sit majus, illud totum debet non est dubitandum, cum non debet esse inferioris conditionis vel quolibet privato creditore, utin sepe Surd. d. 42. n. 9. & 10. Leotard. q. 28. num. 8. & q. 71. n. 23. secu. decr. 47. secu. desiderant requista necessaria in quilibet privato creditore, ita non dicamus certum amplius iurius terminis usurparum dotalium, & sic extra materiali.

Neque in his uris est considerabilis, ad duplum fortius longior temporis cursu excedente nec quia cum non confundit tamquam uras, & accessiones, sed tamquam compensatio ejus quod verè interficit ob onera supportata, possum duplum, & tripulum, ad ultra exceedere, ut in specie Leotard. q. 90. n. 6. qui allegat Ludovic. Bell. conf. 169.

Postea item principali conclusione, dubitari solet, an per fortis receptionem à viro factam usurparum ultra remittat, & confessur, sed communis resolutio est, quod ubi certum est utras debitas esse iure actionis, quia scilicet sunt expresse in pactum deducere, vel a Statuto demandante, non dubitatur fortis receptionem non prejudicare, juxta distinctionem DD. in l. centum Capue, ff. de co. 2. cer. loco, & in terminis nostris Surd. de alim. d. 1. t. 1. 1. 9. 43. num. 26. Hodierum, ad eandem decr. 240. num. 25. Merlin. l. 1. controver. 28. num. 12. Gratian. d. c. 24. num. 39. Leotard. quest. 91. numer. 22. plen. alios colligens Amat. l. 1. var. refol. 43. num. 7. & seq. Boff. d. cap. 20. num. 61. Gregor. decr. 93. Rot. in Romana Salviani. 4. Decembris 1643. Veroipio. & alia pluries, atque iure actionis ex conventione dicuntur tales usurae debitis, quoties deficienti conventione expressa instrumentum dotalis continet claustrum in quibus omnibus & vel aliam aquipollentem, quæ importe obligacionem ad dannam, & interesse, in specie Amat. loc. cit. num. 7. Hodierum, Surd. d. 1. t. 1. 4. 20. num. 19. Leotard. d. 1. t. 1. 9. 41. num. 21. Marin. refol. quotid. 166. num. 37. l. 1. Rot. apud Zachei. d. obigat. decr. 244. num. 4. & 275. num. 5. & decr. 206. num. 8. part. 10. recent.

Ubi vero ex sola iuri dispositione sunt debitis, tunc intrat alteratio inter scribentes, quoniam verius creditur itas usurae debitis esse officio judicis, hinc magis communis videatur sentire pro remissione, juxta eandem distinctionem in d. l. centum Capue, ut post Bald. in l. simarito. s. ult. ff. sol. marim. & l. fin. §. præterea, Cod. de jur. dor. ac alios antiquiores, tenent Surd. de alim. d. t. 1. quest. 43. ex nu. 9. Gabi. conf. 145. l. 2. Merlin. d. controver. 28. ex nu. 13. Gratian. d. c. 244. numer. 33. & 45. num. 26. & seqq. Leotard. q. 49. 91. ex nu. 14. qui cam ab impugnantibus late tuerit, Amat. pluris de more cumulans, itamque afferens verior. d. refol. 43. num. 53. & seqq. de Marin. refol. 198. n. 3. vol. 1. & alii, non allegant autem Fontanell. claus. 6. gl. 6. 2. part. 6. & 29. 7. quæ cum multiloquio solas relatoris partes gerere videatur.

Alias restrictiones dicit priori sententia tradere solent ejus sequaces, sed quoniam peculiarem datis rationem non habent, atque cuicunque privato creditori generaliter cōveniunt,

nius, itaut limitacionem regulæ universalis pereunt, id est inopportunum videat super eis immorari, quas colligit Leocardus d. 91 ex num. 25.

Item queritur, an ex longævo silentio super his usus petendis censeatur iudicata remissio, itaut non licet amplius eas petere; verum quia plerique scribentes cum solo praepositivo remissione, sive presumptiva donationis procedunt, aliqui vero terminum prescriptio intercedunt, distinguendo proprietas hos terminos, ut ita evitentur equivoca, tnes inspectiones confluentevident, una felicitate super ea, & formalis prescriptio, altera super presumpta donatione, seu remissione, & tercia super presumptione solutione.

Quoad primam, absolutum est decennale tempus vel operar, qui sive jure actionis, vel officio judicis debentur, non recipiunt prescriptio nem illam 30. vel 40. annorum, ut in specie Rota apud Polium de manutent. dec. 144. numer. 3. Altograd. consil. 30. lib. 1. ex num. 3. Boss. dicto in alt. cap. 15. numer. 8. & cap. 20. numer. 70. & admittunt Alciat. Fachin, Menoch, & alii credentes ex longævo silentio caufer remissio, cum expressè protestentur id non ratione prescriptio, sed presumpta donationis inducunt; ubi vero accedit longissimum 30. vel 40. annorum, alias ad cuiuscumque actionis prescriptio nuptum, tunc distinguendum est, an tales usus sint debitis ex sola juris, vel statuti dispositione, vel ex Statuto expressa conventione; accedente siquidem conventione; cum debitor dicatur in mala fide vera, nonquam prescribit, quamvis mille annorum spatium intercedat, ex dispositione juris canonici in cap. fin. de prescr. quia malitiae intentionis inducunt; etiam de dictis consuetudinibus, & apud istos in incide possumt abunde videri utriusque opinionis fundamenta, & rationes.

Mihil videtur questionem potius facti quam juris esse, ac propter prudentis arbitrio ex facti circumstantiis decidendam; si enim aliqua concurrente remissione, vel donationis indicia, quia tamens sola forte minus apta esset ad conciliandam donationem, non irrationabile videatur longevitatem silentium pro vehementi administratio aliorum coadiuvativa attendendum est, ut recte sentire videtur. Fachin. lib. 3. contrav. 102. qui deinde sui ipsius obitus male lib. 10. contrav. 9. prima opinio simpliciter adhaesit, atque juxta hunc sensum capienti venienti qui confidant qualiter debitoris, an scilicet sit ipamet uxori, vel foeri, sive extraneo, continet promissionem usurarum, ut est illa que resulat ex clausula pro quibus omnibus obseruantur & cuius jus canonicum in leg. dec. 93. corredit in hac parte jus civile in causa maleficii vera, & positiva; quando nemp̄ debitor certi sit se esse debitorem ex propria clara obligacione, secundum autem in causam maleficii presumpta & legalis in qua jus civile remittat intactum, neque illa differentia est inter illud & canonicum. Bar. in leg. ult. n. 11. C. unde vi. Abb. in c. diligentissimum. 16. de for. compet. & cap. foliante, num. 14. de res. spol. Covar. in reg. professor. 2. par. 8. num. 3. Rot. dec. 270. n. 10. part. 6. rec. & habetur supra. d. 115.

Convenio autem cessante, procedit prescriptio etiam ad favorem ipsius principalis debitoris, quia cum potuerit opinari creditorem non lassus per retardatum solitudo niteret, ideo cessat vera mala fides, adinflat eorum, quia habent de herede preceipiente legata adversis legato, ob crudelitatem non acceptandi & continit hunc terminus Alciat. reg. 1. prescr. 32. an ultimorum, Menoch. lib. 3. prescr. 25. n. 9. & d. 115. ut etiam de plano procedit ad favorem tertii, cui vera mala fides non obliter, juxta terminos generales cuiuscumque actionis prescriptio applicabiles, cum in usuris dotalibus nil speciale ad hunc effectum videatur in iure statutum.

Obseruantur tamen est solum longissimum tempus a die ortæ actionis computandum non sufficere ad omnes usuras futuri temporis prescribendas, sed solum ad illam annualitatem, que supra trigesimum exfiltrat, & sic deinceps, itaut usura decurso 29. anni citra ab hac exceptione sint exceptae, quoniam debitus usuram usuraram non est cum, sed conditione, quatenus nemp̄ & donec non solvatur force principalis, ideo intrat conclusio apud nos Citramontanos paulum recepta, ut non unica prescriptio sufficiat, sed tota requirantur quo sunt anni, ex late deductis per add. ad Burat. dec. 643. in fin. Rot. apud Merl. de pign. dec. 25. ex num. 13. in d. dec. 617. part. 4. recent. tom. 3. Neque sub hac inspectione cadit prescriptio statutaria præterita in Urbe frequens, quia cum ea verè non sit prescriptio, sed presumpta solutio, sub tercia inspectione potius opportuna jucicatur.

Quod secundum inspectionem, an scilicet per longum silentium dictæ usura remissa, vel condonate censemunt, quoties veratur in minori tempore, quia de eum annorum, concors est omnium sententia negativa, nisi alia remissio indicia concurrant, in quibus & non ex laplo temporis debitor suam fundet exceptionem, difficultate.

Textum in usuras, ff. de donat. inter vir & uxoris, in quo latè insidunt Leocard. & Boss. quoniam cum ille textus supponat vir obitum, ac silentium totum tempore matrimonii, id non percusat casum, de quo hic strictè agitur super solo longævo silentio ab eo adjecto mortis, de quo tamquam penitus diffinitio agitur infra.

Quando tamen prior sententia tenenda videatur (quod in viro forent cum debito soliditate judicis potius quam cum sophisticis subtilitatibus procedente videatur improbabile,) advertatur ad declarationes, seu modifications observantur per Leocardum dicta q. 92. numer. 18. super quibus dum pro certo negare conclusio, superfluum est immorari, adeoque vera creditur dicta secunda opinio nega-

negativa, ut etiam si vir longo tempore in domo dotantis fuerit commoratus, ibique alimenta percepit, importunitas minus, quam important usura, non per hoc tamen ista in eo excusat remissa, ut apud Burat. dicta de 159. & 234. quoniam onera non in solis alimentis quotidianiis constitut, sed in futura filiorum provisione, & aliis usura.

Per longissimum vero 30. annorum silentium indubitan remissionem non ponunt Fontanell. dicta claus. 6. gl. 2. par. 6. nn. 7. Amat. dicta resol. 43. nn. 21. ubi alii; verum & hoc est aequivocum quo cavendum est, allegati enim Doctores supponunt cessationem talis debiti non ex ratione remissio, nisi ex illa prescriptio, ergo id tunc denum procedit, quatenus veretur in causa quo iniret prescriptio juxta deductio in prima inspectione, & non alias; celsante autem prescriptio, quatenus pertinet ad presumptam donationem, neque tempus longissimum quidquam operari videatur, nisi quod consideratum tanguum unum ex administratis coadiuvatim aliorum est potius majore silentium longitudine, juxta deductio, dicta 115.

Quo vero ad tertiam & ultimam inspectionem presumpta solutionis, aut sumus in loco ubi ex Statuto presumptum solutio per lapsum temporis, ut est in Urbe Statuum indicens prescriptio per lapsum 16. annorum, & tunc illud est attendendum in iis causis, in quibus alias generaliter illud intrat; licet enim statutum in specie excepta creditum dote, intelligunt tamen quod forte, non autem quod fructus, five ultras dotalis que venient sub statuto, Put. dec. 88. lib. 1. in oratione alias dec. 93. Mantua dec. 151. num. 4. Fenzon. ad Statut. 18. nn. 6. 9. Rot. dicta dec. 671. nn. 1. par. 4. recent. tom. 3. Quando autem tale statutum inter necne, habetur illi præcedentibus & in sua materia sub ita de credito; celsante vero statuto, itaut veretur in puris terminis suis communis, nul peculiare videatur contineat Statutum quoad istas usuras, sed materiæ regulanda venit juxta terminos generalis notatus per DD. in leg. procula, ff. de solut. de quibus in terminis doris. Surd. dec. 105. Rot. in Romana frumentum doris 23. Januarii 1608. Sacro, Romana domorum de Regardis 17. Martii 1649. Dunozetto in terminis dec. 82. & habetur alias in præcedentibus; facilius in his usuris quam in precedentibus; facilius in iure statutum in forte intrat presumptio, quia non est verisimile virum supportasse onera, & eos non exiguisse.

Alla est tertia super dicta presumptua remissione resolutio a silentio totius temporis durans matrimonii, & ubi matrimonio solvit divisor, vel morte mulieris viri superficie, tunc plana est refolutio pro non remissione, cum autoritates, & rationes pro remissione percutiant causam soluti matrimonii per obitum viri, itaut usuram peritio fiat per heredes, ut obvierint Fontanell. dicta claus. 6. par. 6. nn. 33. Medicis dicta 50. nn. 23. Merlin. lib. 1. contr. 28. num. 8. Altograd. dicto consil. 30. n. 18. Valaf. consil. 84. num. 7. & alii communiter, licet Leocard. absque dicti modicione regulandam putarem cum terminis alterius questionis, ac probabili ratione dicta q. 92. nn. 31. & 32. cap. 25. patet usuras in conventionem non deducat, neque a viro superfluitate peti posse, si longum silentium intercedat, quod nullatenus recipiendum viderit, nisi juxta terminos prædictis questionis.

Soluto igitur matrimonio per mortem viri, itaut quod sit inter istius heredes, ac dotes debitorum, non sufficere, sed alimenta, si ergo sumptuaria & non usuram, non intrat dispositio text. in dicta leg. cum quidam, 5. div. sed potius intrat dispositio text. in leg. si liberis, ille secundo, 5. div. ff. de alienis & cibaris, legatis ubi clavis deciditur per longum silentium illa non conferri remissa & conferunt etiam rationes in prædictis questione ponderatae super prædictio, quod usuris pretenditur illatum ex receptione fortis principali.

Negativam post Corneum consil. 145. num. 19. lib. 2. Alexan. consil. 62. num. 17. lib. 4. probant. Nati. consil. 495. num. 9. Costa. consil. 47. Medicis dicta dec. 60. num. 13. & seq. Altograd. consil. 30. nn. 27. lib. 1. ubi referendo variis intellectus tradit solitus textui in dicta leg. vir. usura; quos etiam expendit Leocard. ubi supra, alium traditum glosa satis conformem, ac dictio meo probabile, proindeque ista opinio videatur amplectenda, quoniam hoc silentium confidatur de per lege causis in abstracto, alii conjectant, vel indecisus non existente matrimonio, dos invalidè constituta sit, quia tamquam remissio pro remissione, itaut punctus videatur potius currentibus pro remissione, quod nonnulli constituta sit, quia tamquam validè fuerit opinari, ut sepe contingit in dote ultra Statutum taxam, vel à minore, seu alias disponere prohibito constituta, an scilicet pro ista dote debentur usurae; sed quo-

quoniam de hoc actum est occasione fructuum, *dicitur*. Ideo ad ibi dicta relatio sufficiat, cum hujusmodi fructuum, ac fructuum aequalis videantur termini, in hoc quoad proxim frequentier diversificantur, quod ubi agitur de fructibus veris honorum, vir partes rei gerere solet, ac de perceptis, & consumptis agere; ubi vero de usuris, ut plurimum agit partes actoris, idemque in iis dexteris est viri conditio quam in illis, quoniam conseqeundos tamquam extantes non nisi ad limites onerum petere poterit, dum in eis tantum, & non ultra intrat actio de in rem verlo, seu utilis negotiorum gestorum, ex quibus fructus extantes, vel usura non excede peccati poterunt in compensationem onerum.

53 Quintus tempus quod juxta propositum initio distinctionem consideratur, in hac materia usuram dotatum inter virum, & dotis debitorum est illud soluti, vel separati matrimonii, in quo in primis considerandum est, an creditum adhuc remaneat in simplicibus terminis dotalibus, vel in aliis causulis, & tunc transuersum fuerit, puta quia per novationem dotans censum configurativum ad formam Constitutionis Pii V. ad viri favorem constituerit, vel equivalenter pecunia dotalis quantitatibus sub cambio retinuerit, seu alius in alium titulum fructiferum sit transuersum, cùm enim tunc ex novationis operatione ceneatur pecunia dotalis per donationem soluta viro, atque ab hoc brevi manu non tamquam viro, sed tamquam tertio denudo data, ceterum non tamquam dotanti, sed pariter tamquam tertio, ita ut quoad mutierem dotis habeatur pro exacta, & tunc non videtur intrare illi termini usuram dotatum, ex cap. *Salubriter*, quia tali causa fructus non peccant per virum tamquam virum à dotante tamquam dotante, & pro retardatione dotis non soluta, sed perputur per creditoris censum, vel cambi tamquam illorum contractum fructus licet accessio, ne, ad instar fructuum ex fundo dato in dictum estimato per virum soluto etiam matrimonio percipiendorum, ut habetur, *dicitur*.

54 Certa enim est validitas census ex credito dotali constitutum, cum dotis titulus solemnitate pecuniae numeratae sequi possit, ut in declarationibus eiusdem Pii V. & in sua materia sub *tit. de censibus*; unde totus punctus est in dignoscendo, an veri census partes inire voluerint, vel potius simplicem conventionem de prelatis usuri pendente solutione foris; & in dubio regula est census exclusiva, nil obstante quod partes usuras conventas censem appetant, cum nomen census sit generale euicunque annue, vel menstru solutione convenientis, ut in terminis Milanensi, *decif. 2. part. 2.* Giurb. *obser. 35.* & bene Rot. *decif. 258. numer. 12. part. 10. recent.* quidquid indiget dicatur. Ubi supra, quoniam constet partes vere contractum censualem inire voluisse, potius ad usuram dotatum conventionem sit referendum, ubi vero de hujusmodi votitate constat, jus erit factio ac presumptio legalis legis cap. *59.*

Negativam tenent Anania in *c. Salubriter*, *col. pen. Lup. 17. cap. per vestras*, *notab. 6. 8. 8. 14. Medicis decif. 15. ex num. 7. Bellon. Jun. conf. 64. nu. 8. adden. ad Gregor. *decif. 57. 3. fin. Castill. 6. 8. tom. de alimen. cap. 51. nu. 1.* apud quos quamplures alii cumulantur, & hanc nisi veriorum ex professo difusio articulo, firmavit Rot. contraris ad amissum responderunt apud Fenzon, *ad flamin. U. b. decif. 91.* reperitur *decif. 60. 7. par. 4. recent. 3.* & sapienter in aliis praefertum apud Merlin. *de pign. decif. 24. ex num. 2.* in Romana fructum *dotis 21. Aprilis 1651. Cet. 1. Januarii 1652. Bichio. quarum secunda* *decif. 4. var. 19. ex num. 19.* licet Alograd. loquatur favore mulieris, cum alii quos hincidet cumulantur Boff. *decif. 20. num. 7.**

Effectus inde resultantes plures, ac notabiles confidari possunt, inter quos primus est iam insinuatus, quod ubi est verus census, currunt fructus, etiam soluto matrimonio, five illius reliqua superfluit, five non, in ceterum autem conversio certum est illos cessare, si nulle matrimonii reliqua remaneant, ac etiam illis extantibus, adhuc est latius dubium, ut infra, & supra, in Arianen. *Al. 113.*

Secundus effectus est quoad periculum perectionis rei contractus, cui subiacet vir effectus creditor censarius, sed non subiacet creditor in dote.

Tertius est effectus quoad anterioritatem, & privilegium fructum post dictum novum contractum decursum; ubi etenim est simplex convenitio de solvendis usuris, ita ut nulla dignocatur novatio, non dubitamus fructus habere eandem anterioritatem, ac privilegia fortis principialis, juxta terminos *text. in leg. Lueini*, *ff. qui postor.* sed ubi est census, est adhuc valde dubium, an fructum tempus regulandum veniat ex tempore initii contractus illorum productivi, ex iis quia hincidet in his praeceps terminis deducuntur apud Marin. *refol. 166. vol. 2.* & habetur *d. tenu. de conf. 5. in altero de credito.*

Quartus est effectus quoad viam executivam, quae regulariter doti non competens, neque pro fructibus, juxta veriorum sententiam, competet; sed si est census, unique competet in dictis utriusque Siciliae Regnis vigore *pragmatica prima de censibus.*

Quintus quod irrepetibilitatem fortis omnino demorsus, & irreprobabilis est census, irreprobabilis vero si est conven-

educatio, ac alimonia inter matrimonii onera computentur, attamen id procedit matrimonio durante, eo vero soluto fecus, nam filii etiam extantibus per mortem mulieris vir ad dotis restituitionem extrahens etiam heredibus cogi potest, vel ipsi filii absque ea quod ad illius commodo participet, juxta terminos *text. in aub. excipit.* *Cod. de bon. que lib.* & tamen adhuc dote restituenda sub paterna obligatio in filiis aliendis, & filiabus collocandas, ergo nil communis habet amplius eos cum filiorum educatione, &c.

Verum falso uter in contrarium Statutum Urbis 137. ubi claris verbis disponitur, in soluto matrimonio superfluitus filius, vir fructus pignoris loco alimentorum consequi valeat, non videtur enim de Statuti validitate dubitandum, cum habeat confirmationem in forma specifica Papae, quem afferendum non est usuras approbare voluisse; & licet aliqui dicant quod Statutum Urbis tamquam Papale ratione Pontificie authoritatis jure quodam speciali ad exemplum trahit non possit, attamen hoc aliquid continet aquilovolum manifestum, quoniam si datus actuus esse usuram, utique cum utra prohibito emanet a jure divino, Papalis autoritas illam non salvat, ut obseruant adden. ad Gregor. *decif. 93. 9.* minime aliquid relevet responso data per Rotam apud Fenzon, *decif. 11. ver. 1. quidquid sit. al. 507. part. 4. recent. 3.* ut licet Statutum loquatur de sola perceptione fructuum ex pignore, quoniam ita dicitur utra percepire interfutura ex credito, ac fructus ex pignore, cum sequitur dicatur percipti lucrum ex pecunia ob dilationem, ut communiter obseruant scribentes in *cap. Salubriter*, & alii passim, idemque nulla datur congrua ratio disparitatis, cur fructus ex pignore possint statuo permitti, & non usuram honesta percepio.

Cumque validum sit argumentum a statuto ad pacum, & contra, ut in specie Ruin. *confid. 73. vol. 1.* Greg. *decif. 204. 22. 23.* cum aliis supra, *num. 42. & seqq.* si est locus statuto, fit etiam locus pacto, ita ut unum de duobus discordum videatur, vel quod statutum prefatum tamquam usura permisum sit reprobatum, vel quod prior sit prior opinio usuram permisiva, ubi ex matrimonio superfluitus filius, saltem conventione accedit; cumque admittendum non sit prius assumptum in statuto Papale, ergo videatur admittendum secundum; idemque cum circumscripsi dicto statuto articulus in mero puncto juris sit valde dubius, atque hinc inde probables habeat rationes, & autoritates, ita certe dicit non possit quod veretur in claro causa usurario, hinc premitur discordum videatur hanc Papalem approbatum, nec defervere debet pro declaracione, quam non dubitatur in ambiguis Papa concedi, etiam iniis que ad ius dividuntur.

Histamine eti valde urgentibus non obstatibus, & usuris ut patre superflue dos ab eodem constituta adventitiae habent, cuius propter dominum non obstante matrimonii dissolutione remaneat penes filium, & tunc attendit opinione voluntum, ut superexstantibus filiis durare dicuntur reliquia, ac onera matrimonii, proindeque nullatenus dotis debitorum soluto matrimonio; (eo etenim constante quoniam vir ex absencia, vel alio accidenti non ferat onera, dicitur eadem mulier illa ferre, ac dos retinet suam veram naturam, idemque intrat dispositio *cap. Salubriter*, us supra,) & in hoc, aut veretur in parte, vel ejus heredes, aut in extraneo dotante. Primo cau, aut soluto matrimonio dos tamquam profectita ad patrem superflitem revertitur, & vana est pretencio, quia si cassat debitum fortis, fortis illud usurpari, cum sublatas forte non detur actiones, scilicet intrat onus alimentorum, de quibus nil pertinet ad presentem materiam.

Aut patre superflue dos ab eodem constituta adventitiae habent, cuius propter dominum non obstante matrimonii dissolutione remaneat penes filium, & tunc attendit opinione voluntum, ut superexstantibus filiis durare dicuntur reliquia, ac onera matrimonii, proindeque nullatenus dotis debitorum soluto matrimonio; (eo etenim constante quoniam vir ex absencia, vel alio accidenti non ferat onera, dicitur eadem mulier illa ferre, ac dos retinet suam veram naturam, idemque intrat dispositio *cap. Salubriter*, us supra,) & in effectu continet haec placitaria dispositio, quae alias à nullitate falvari non posset, unde merito statuentes expresse adiecunt illa verbalis *alimen. t. 2. cap. 10. numer. 8. 17. & 18. numer. 6. & 16. num. 29. & sequitur Leotar. de u. quaff. 30. num. 30. cum aliis per Boff. d. cap. 20. numer. 84. Verum quia haec opinio ut supra, & infra apud multos praefertum in Curia Romana, cui in hac materia usuram tamquam Ecclesiastica fatis est deferendum, minus tuta reputatur, idemque cum haec secunda opinione procedendo, quam regulariter, & abstracte credo veriore, firmata est conclusio, ut usura dotales non debeat, quoniam non est amplius dos, sed nudum creditum pecuniarum usuram non productivum, nisi concurrentibus solitis requisitis, seu statuto, vel conseruandis apud ex quoquecum privato credito pecuniarum ratione danni emergentis, vel lucri cessantis usuras procedere, quo calu matris dotis nil habet peculiare, sed mulier confidatur tamquam quilibet privatus creditor, vel filiae aliunde non habent qui erit pericendi à patre alimenta tamquam alimenta, non tamquam fructus, vel usuras, idem etiam extra materiam.*

Caterimus posita regula negativa, ut scilicet soluto matrimonio celst favori viri cursus usuram, quae reliqua non superfluit, vel etiam ceteris extantibus, juxta dictam secundam opinionem, ea procedit quies dotantis obligatio, consistit in dando, fecit autem si in faciendo, quia licet filiorum

Card. De Luca, Lib. VI.

late Barbo. *Ibidem*, nu. 13. *Surd. de alim. tit. i. qu. 42. num. 2.* Marescot. *lib. 2. var. cap. 83. num. 52.* Rot. apud Fenzon ad *Statut. dec. 81. 84. 86. & 87.* in Rom. *Salviani 4. Decembriis 1643. Verofia, Bonon. doctis 18. Martis 1648. Dianzetto inter suas decif. 796. Ravennae. doctis 11. Janii 1660. Alberzato, & sepe in aliis, ac indubitate dicit Leotar. dicit qu. 30. nu. 31. Atque id quod in patris hereditibus dicitur, ex ratione identitate in hereditibus avi, vel matris, aliquamque ascendentium, in quibus ratio legitima, vel alimentorum urgeat, dicendum etiam videatur.*

Ad hunc tamen effectum considerare oportet, an veretur in casu quo nos succedat loco legitime necne; ubi enim succedit, tunc nulla differet in ratio adhuc est, an hujusmodi utrue petant per ipsam filiam, vel ipsa defuncta per eum heredes, & an ipsa sit diyes aliunde vivere habens, necne, quia peccatum tanquam fructus legitimus filio etiam dividi debet, ac ad heredes transmissibilis, cum præposito tamen quod veretur in causa legitima fructuum productivis, quia nempe hereditas, non in pecunia, sed in bonis fructiferis consistit, juxta terminos generales eam in vera legitima facultatem procedentes.

Ubi vero filia per statutum reputatur extranea, unde nos legitima naturam, nec privilegium habet, & tunc concilio cum duplice temperamento intelligenda venit; primò ut procedat favore ipsius mulieris tantum, non autem eius heredum, ad quos nos alimentorum non transfit, etiam si effent filii, quibus à patre, vel a vo paterno postulat quām ab ayo matrem, vel de ipsi hereditate alimenta debent, ut in specie Rot. d. decif. 91, apud Fenzon, reperira decif. 607, part. 4. res. 2, & apud Merlin, de pignor. decif. 93. num. 3. & 5. in Romana Salviani 4. Decembriis 1643. & 20. Aprilis 1644. Verofia, & Ind. decif. 796. Dianzetto, nisi patre, vel paterni descendientibus deficentibus, seu minus idoneis existentibus, alimentorum obligatio ad bonam matrem. Vel materni generis ascendentium transfundatur, quia tunc vigeret in filiis eadem ratio alimentorum, que in ipsa vigeret.

Et secundo ut neque procedat favore ipsius filie divitis, vel alias de alimentis prouisis, ita paterna obligatio, vel acquitanda consequendorum, quia neque nos promittere pecuniam pro dome promissa investire loca montium, vel bona stabilita fructuaria, cum tunc absque alius requisitus curat interest ex obligacione faciendo, ut pariter est dictum supra.

Cessant item accidente statutis, vel confuetudine loci hujusmodi uluras etiam loci certe, ut est in Urbe Statutum 127, quod mulieri videlicet uluras dorales aduersus dotantem tribuit, ejusque dispositionem indistincte procedere, fave mulier sit in opere, sive non, ac sive dotans sit pater, vel extraneus, firmatur dict. decif. 89, apud Fenzon, ubi de matrimonio reliqua, utique paratione dabitur curias uluram ex continuatione rationis cap. salubriter, ut in specie Leotar. d. 49. nu. 30. Ea vero reiecta, cum ceteris condicione legitime, ac alimentorum, fluctuante ventre-gula negativa, quia cum solito matrimonio desuat esse, ut romane purum creditum pecuniarum, nulla fuisse ratio, ob quam regulariter, ac cestantibus extrinsecis facti circumstantiis tñre debentur, ut supponere videat Rot. dec. 86, in fin. apud Fenzon, ad stat. & decif. 507. numer. 19. part. 4. recent. 10. 3. Unde cum hujusmodi articulus aequaliter pro utriusque parte habeat concutum Doctorem, tamen numero quam in autoritate, ut laetissime omnibus feret experimentis deducit. *Cap. 8. tom. de alim. cap. 49.* atque in plurimis Tribunalibus recepta si opere videtur favorabilis, quam feret ubique admissum dicit Arias de Mela d. lib. 3. cap. 46. nu. 26. in aliis verò sit reiecta, hinc pendere videatur de cito potius ex locorum observantia, quam ex iuriis disputatione, in dubio tamen a negativa opinione quam tenet Curia Romana, non videatur recedendum, verum hoc perpeditas recte prodebet videatur ad salvanda Statuta, & consuetudines, ne tamquam claram ulturam determinata reprobaretur, ut infra.

Verum quia hujusmodi quæstio frequentius contingit sicut super uluras decursus, cum respectu futurorum in facultate mulieris depositum sit questionem dirimere, urgendo debitorem ad solutionem, vel protestando, ac adhibendo solita requisita pro coniugatione interesse lucri cestantis, vel damni emergentis, idcirco in his præteritis quidquid in rigorosis iuriis apiebus plerique indistincte contra mulierem firmaverint late deduci, & approbat per Castil. d. c. 49. & 50. tom. 8. observandū est, an mulier sit in opere, & an in illis uluras sequendis, vel retinendi contendat quodammodo potius de damno vitando, quam de cassar omnino.

Durante liquido dicta auctor, seu allat stanuta legali dilatatione, certa est regula negativa, quia dilatatione pendente non intrat cursus ulturam, L. unic. §. exatio, *Cap. de rei uxori. alt. DD.* communiter de quibus *Surd. de alim. tit. i. quæst. 44. ex num. 1.* Amat. *lib. 1. stat. resol. cap. 49. numer. 53.* Leotar. *dicta quæst. 30. num. 33.* Boll. *dicto cap. 20. nu. 85.* Rot. apud

lucro captando; si etenim alios redditus ex quibus viveret non habendo, ita uluras percepit, atque in alimenta consumpsit, ita ut locupletior ex eis effecta dici non valeat, vel ob eas non exactas debita contraxit pro se attendo, adeo ut si daretur causis restitutions, vel imputations exactarum, seu non exactioris consequentiam, opus est fortior datus confirmare, vel diminuere, tunc videatur omnino admittenda æquitas pro ultorarum cursu, nedium ex ratione vitandi absurdum super datus diminuta consumptione, per quam mulier indutata remanetur, quod recte considerat etiā Leotar. d. 49. nu. 53, sed etiam quia cum dous detur pro mulieris cunctis familiae almonia, eo ipso quod extra-nus datus, videatur in quamdam necessarium consequentiam ad alimenta se obligare donec et datus solvat, ut admittat videatur. Rot. *dicta cap. 86.* apud Fenzon, & confert ad idem dec. 88, apud eundem, atque cum hoc temperamento recte obiquid admittenda videatur quia per Leotar. d. 49. 30. & alios pro priis loquentes deducuntur.

Hæc omnia tam in patre, quam extraneo ut supra discreta notata procedunt regulariter ex iure juris communis dispositione, alia extranea particulari circumstancia non accedit; cessant proinde ut supra, dictum est, ubi concurrent requisita apud producere interest pro quoconque privato credito peculiario lucri cestantis, vel damni emergentis, quod ultimum præterim est frequenter contingibile in notabilis causa posito per Rotam in *ad. 4. allegata Romana Salviani 4. Decembriis 1643. Verofia,* quia feliciter aliqua mulieris vivens, vel mortua filia cum dicta dote materna, vel ejus pars nobis; sive evenim facta interpolatione debitoris currit ulura, non tam ex dispositione cap. salubriter ad favorem viri hujus matrimonii, dum hunc datus debitor non agnoscit in creditore, quam ex ratione damni emergentis, quod mater quæ datur, vel ipsam filia patitur ex uluras quis ob retardatum solutionem viro traducere tenetur, ut etiam de tertio debitore in datus tradito dictum est.

Prout certus est alter casus, quo usura veniant tamquam dama, & interest loco fructuum ex re promissa, vel acquitanda consequendorum, quia neque nos promittere pecuniam pro dome promissa investire loca montium, vel bona stabilita fructuaria, cum tunc absque alius requisitus curat interest ex obligacione faciendo, ut pariter est dictum supra.

Cessant item accidente statutis, vel confuetudine loci hujusmodi uluras etiam loci certe, ut est in Urbe Statutum 127, quod mulieri videlicet uluras dorales aduersus dotantem tribuit, ejusque dispositionem indistincte procedere, fave mulier sit in opere, sive non, ac sive dotans sit pater, vel extraneus, firmatur dict. decif. 89, apud Fenzon, ubi de matrimonio reliqua, utique paratione dabitur curias uluram ex continuatione rationis cap. salubriter, ut in specie Leotar. d. 49. nu. 30. Ea vero reiecta, cum ceteris condicione legitime, ac alimentorum, fluctuante ventre-gula negativa, quia cum solito matrimonio desuat esse, ut romane purum creditum pecuniarum, nulla fuisse ratio, ob quam regulariter, ac cestantibus extrinsecis facti circumstantiis tñre debentur, ut supponere videatur Rot. dec. 86, in fin. apud Fenzon, ad stat. & decif. 507. numer. 19. part. 4. recent. 10. 3. Unde cum hujusmodi articulus aequaliter pro utriusque parte habeat concutum Doctorem, tamen numero quam in autoritate, ut laetissime omnibus feret experimentis deducit. *Cap. 8. tom. de alim. cap. 49.* atque in plurimis Tribunalibus recepta si opere videtur favorabilis, quam feret ubique admissum dicit Arias de Mela d. lib. 3. cap. 46. nu. 26. in aliis verò sit reiecta, hinc pendere videatur de cito potius ex locorum observantia, quam ex iuriis disputatione, in dubio tamen a negativa opinione quam tenet Curia Romana, non videatur recedendum, verum hoc perpeditas recte prodebet videatur ad salvanda Statuta, & consuetudines, ne tamquam claram ulturam determinata reprobaretur, ut infra.

Terria principals istius discursus pars percutit mulierem agentem soluo matrimonio contra heredes videlicet datus restituere debentis, an plerice ob retardatum restitutio- nis uluras exigat, vel peras; & in hoc distinguenda sunt tempora, an tñlittere versetur infra annum luctus pro dilatatione à lege concessum ad restituendam datus in pecunia consitentem, vel post annus prefatam, seu verius post cestatam dictam dilatationem, quia in plerisque locis est major, vel minor ex iuriis municipalibus, ac in multis casibus cestat omnino.

Durante liquido dicta auctor, seu allat stanuta legali dilatatione, certa est regula negativa, quia dilatatione pendente non intrat cursus ulturam, L. unic. §. exatio, *Cap. de rei uxori. alt. DD.* communiter de quibus *Surd. de alim. tit. i. quæst. 44. ex num. 1.* Amat. *lib. 1. stat. resol. cap. 49. numer. 53.* Leotar. *dicta quæst. 30. num. 33.* Boll. *dicto cap. 20. nu. 85.* Rot. apud

De Dote, Disc. CLXI.

apud Merlin. de pignor. decif. 70. num. 1. & alii communiter asque controversy, quæ solita vertitur, vel super dilatatione prefata, an cestans ex aliquibus circumstantiis cestet, necne, de quo plenè Amatus ubi supra; vel super alimento, an ad ea mulier suppeditanda hujusmodi dilatatione durante heredes teneatur, de quo latè agunt Amat. & Leotar. ubi supra, ad quos relatio sufficiat, cum hic articulus potius onecum, quām ultorarum datus unum materialiter percepit.

66 Anno autem seu alias dicta legali dilatatione cestante, concurrent extinctae circumstantia interulorum inducunt in quocunque privato creditore, quia scilicet lucri cestans, vel damni emergentis ratio legitimè vigeat, & tunc nulla subefit dicitur, quia mulier esse non debet inferioris conditionis qualibet privato creditore, quia preferuntur damni emergentis ratio frequenter in muliere contingit, vel quia ad secundas nuptias transire prima date secundo viro constituta, ut in specie Amat. *dicta resol. 49.* vel quia propria ratione ex fructibus aliorum honorum extraditorum ex quibus alii potuerit, locupletata est, cum enim datus detur propter alimenta, atque ad ea suppeditanda, solute quoque matrimonio parari, ac investiri soleat, neque adiut in debito sufficiat, vel in creditore depravata intentio, tunc nulla subefit ratio, cur utrue labes, neque per formam sit excogitabilis, ut bene stigmatet Leotar. *dicta cap. 20. numer. 95.* alii adhuc dicitur distinctione de qua supra, an scilicet superfluo liberari tanquam matrimonii reliqua necne, ex deducit per Surt. tit. 1. quæst. 45. Thelaur. *dicta cap. 30. numer. 3.* Menoch. *conf. 7. n. 18.* & alios quos prouna, vel altera ad materialiter hanc allegare contigit.

Aut vero ita particularis circumstantia decit, ita ut veretur in paris terminis generalibus, & tunc satis variantes, alii enim ampliicer pro vidua respondunt, ut per Arias de Mela *dicta cap. 18. lib. 1. ubi alios colligit, alios*

67 conditionis qualibet privato creditore, quia preferuntur damni emergentis ratio frequenter in muliere contingit, vel quia ad secundas nuptias transire prima date secundo viro constituta, ut in specie Amat. *dicta resol. 49.* vel quia propria ratione ex fructibus aliorum honorum ex quibus alii potuerit, locupletata est, cum enim datus detur propter alimenta, atque ad ea suppeditanda, solute quoque matrimonio parari, ac investiri soleat, neque adiut in debito sufficiat, vel in creditore depravata intentio, tunc nulla subefit ratio, cur utrue labes, neque per formam sit excogitabilis, ut bene stigmatet Leotar. *dicta cap. 20. numer. 95.* Idque verum sive in eadem domo viri, sive domi proprie alimenta prefata percepit.

Aut non ipsa alimenta heredes suppeditarunt, sed passi

fuerunt mulieri retentionem, seu continuatam positionem aliquorum bonorum viri, ex quibus triticum, vinum, oleum, habitacionem, aliaque ad ultimam, ac alimenta necessaria percepit, eo modo quo viro vivente percepere solita erat, ut frequentissime contingit, & tunc licet non nulli rigorosi cestores, canonum dispositionem, in hac materia uluria judicio more ad literam sumentes putent hujusmodi fructus tamquam ex pignore in fortem imputandos esse, ut colligunt Hodierne *courtes. 38. infine.* Capyc. Lat. *dicti 97.* Amat. *dicta resol. 49. lib. 8. ex num. 90.* & omnium latius Castili. *dict. cap. 49. lib. 8. ex num. 31.* Adhuc tamen barba, & irrationabilis videtur hanc opinionem, ut in specie fructuum ex bonis perceptorum post plures Leo-tard. *dicta quæst. 30. numer. 49.* atque ex cestante admittit Rota quamvis in his materia omnia mundi Tribunum rigorosior, apud Scaphin. *dicta cap. 406. numer. 6.* Buratt. *dec. 112. & dec. 120. num. 32. part. 9.* recent. Ideoque mirandum est quomodo in conflito Neapolitanio apud Capyc. Lat. *dicta dec. 97.* dictum fuerit fructus esse in fortem imputandos, dum in eo Regno statutas quam alii interessus pecuniarum detur, nisi dicimus fructuum imputacionem est facienda cum interest, juxta deducta per Fontanell. *dict. 208. & dubius fogg.*

Prout eadem ratione, si nec alimenta, nec dictam patientiam in fructuum perceptione heredes praefaverint, sed 69

de quilibet credito pecuniariorum data mors admittit cursus interulorum ratione lucri cestantis, vel damni emergentis abque interventu requisitorum Castrensi. *in d. 1. 3. de co-*

quod certo loco, co quia illa tanquam notoria habentur pro probatis, ut passim admissum est in Regno Neapolitanio. scilicet moderno tempore ob difficultatem occasionum, inventi cestenti cestans, ut constat ex Capyc. Lat. *dicta decif. 97. num. 4. & seqq. ubi Gazzius in addit.* & tunc inanis videatur illa questione, quoniam si favore cestantibus privati, creditori ulura currunt, fortius id dicendum est, ut error est manifestus affirmativam generaliter admittere; meritò ignis ex causis distinctione controversia de faciliter compendiā videtur, diffidentesque opiniones ad concordiam reducenda.

Aut enim reperimus in loco ubi ex recepta confuetudine de quilibet credito pecuniariorum data mors admittit cursus interulorum ratione lucri cestantis, vel damni emergentis abque interventu requisitorum Castrensi. *in d. 1. 3. de co-*

quod certo loco, co quia illa tanquam notoria habentur pro probatis, ut passim admissum est in Regno Neapolitanio. scilicet moderno tempore ob difficultatem occasionum, inventi cestenti cestans, ut constat ex Capyc. Lat. *dicta decif. 97. num. 4. & seqq. ubi Gazzius in addit.* & tunc inanis videatur illa questione, quoniam si favore cestantibus privati, creditori ulura currunt, fortius id dicendum est, ut error est manifestus affirmativam generaliter admittere; meritò ignis ex causis distinctione controversia de faciliter compendiā videtur, diffidentesque opiniones ad concordiam reducenda.

Et tunc inanis videatur illa questione, quoniam si favore cestantibus privati, creditori ulura currunt, fortius id dicendum est, ut error est manifestus affirmativam generaliter admittere; meritò ignis ex causis distinctione controversia de faciliter compendiā videtur, diffidentesque opiniones ad concordiam reducenda.

Quod generaliter est firmandum in quibusqueque

alibus, in quibus inspecta etiam iurius dispositione cuicunque private creditoris cestans, vel percepitos, & consumptos mulier non refutat, neque impetrat, iniquum enim ac alperum est, ut ita mulier per quotidians, vel mensulas diminutas solutiones in alimenta erogaverit, datus forte diminueret, atque se indutam redderer, infinitaque fraudes per virtutis hæredes simplicibus mulieribus parari possent, neque ultorarum consideratio intrat, cum recte intrare valeat illa alimentorum ad que heres bonam fidem agnoscendo crederet volunt obligatur, in dubio enim ad dictam potius quam illicitam causam actus est referendus, & ex qua ratione salvantur Statuta, super hoc disponentur, que alias data inanis labor est disputare de futuris, in quibus de facilis mu-

ta

Qua-

Card. De Luca, Lib. VI.

70 Quatenus verò de usuris, vel fructibus percipiendis; seu inexactis agatur, & tunc si aliqua conventione cum heredibus initia fuit de certa annua, vel mensura solutione praestanda, nisi urgeant conjecturae depravatae intentionis generandi, & quae per imaginariam novationem convertendi creditum dotale in aliis contractum usurarum, ac fengratum, quidquid aliquorum rigor statuat, videtur etiam ex premissis pro muliere respondendum, quamvis estet alias diversae, ac alimento ex aliis bonis percepit, quoniam si in his terminis admittimus, ut eadem Rota in dubitate admitit, validitatem Statuti de rebus usuras videtur ob tardatam solutionem à viri hereditibus praestandas, ut infra, ergo admittere debet conventionem, cum a pacto ad Statutum, & contra in hac materia non sit prohibita argumentatio, ut supra d'cum fuit.

Et quidem id magnus habet rationem, ac equitatem, cum enim duo mulieres alimonia, ac substantiatione destinata sit, proindeque de communis uiri soleat in bona fructuaria inveniatur, hinc proinde dicunt ex rei natura, & qualiter probata requista pro luco, vel domino, atque recte mulier dicte potest, ne non de aliis bonis, sed de doce vivere velle, quoniam haec viciu destituta fuit; neque videtur ipsa summa statu et reprobatu dictae conventionis, cum hinc in dubio ad excludingendum delictum referenda sit ad rectam intentionem convenienti hos fructus loci loriorum alimentorum, qua maritus vivens uxori propter eandem doce praefare tenetur, eodem modo quo vir si vivere, atque ab uxore separatus est, praefare tenetur; non autem ad depravata voluntatem fenestrari, nisi de ea verè, vel conjecturaliter confit; uisa enim est peccatum, & hoc non datur fine animo depravato, cum animis, & propriebus distinguuntur mafchia, veritatem igitur intentionis ac malum effectum lucro accepit, non iuris apices attendere oportet.

71 Hinc propter fortius meo iudicio respondendum venit pro validate dispositionis per testatorum ordinates, in qua pricipiat, ut donec dos mulieris restituatur, certa annua, vel menstru summa presteat; licet enim testator non posse usuras permittere, ne admittit finis eius preceptum de solvendo usuras, donec legatum in forte praetulit, nisi in eau qui numquam legatarum forte repetere potest, sed eis solutio posita sit in hereditis arbitrio, per Cavaler. dec. 39. Buratt. dec. 11. ubi addit. ad Rot. in Urbevenia legati. Aprilis 1647. Bichio dec. 42. pars. 10. ubi de materia eius alii per Castill. de aliis 8. tom. conservatis. cap. 48. & habent sub titulo de usur. dec. 29. sum. seq. art. 10. quia ita vivit alimenterum obligacionem potius agnoscere vixit est, atque continue illud onus ad quod ratione intentio, ut mulier dicatur inops, intrat dubitatio, an ipsa teneatur probare inopiam, ut fundamentum intentio, ut dicatur juris presumptione probata, ita ut si onus hereditum probare contrarium; & quamvis Rota decion. 14. numer. 14. pars. 5. recentior ex Pontano de aliis, & aliis mulieri hoc onus injungat, verius tamen est, ut ex ratione texti. *Quintus Matus* mulier non presumatur habere alia bona quam doce, ut in specie ad effectum quo agitur. *Grassi de except.* cap. 32. numer. 5. *Thefaur.* dec. 43. numer. 5. *Cavalot.* quod. 79. numer. 51. *Penia dec. 1237.* Rot. dec. 383. numer. 4. pars. 5. & 231. numer. 4. pars. 6. recentior in Bonon. d'atis 27. Aprilis 1646. Bichio, dec. 398. pars. 9. recentior.

72 Si vero nulla intercessit conventione, ita ut hujusmodi usurparum petitio ex sola juris dispositione proveniat, & tunc intrate videtur considerantes habite per DD. dictos per Sard. dicta quod. 45. ex numer. 27. *Anat.* dicta resolut. 49. numer. 91. & 94. *Rot. coram Penia dec. 1237.* apud Merlin. de pignor. dec. 3. numer. 14. & 383. pars. 5. recentior. dec. 280. numer. 11. pars. 6. & in aliis, ac scilicet multier sit inops, vel dives; si enim est inops, aliunde alimenta non habens, atque diligencias alibui pro dote conferenda, hinc potest usurparum loco alimentorum, pro quibus partem consumere, vel ex alienum contrahere coacta fuit, ne detur jam dictum inconveniens, ut ita ob hereditum moram, & culpam mulier innocens indotata remaneat, adeoque notabilis præjudicium patiatur; licet cuius inordinatio rigore, etiam his causibus usura negetur per multis congestos per Castill. qui ei adhaereat dicto cap. 49.

Venit hoc nullam dote specialitatem concernere videtur, cum in quoquocumque creditore juxta plurimum senserit, tamen id procedat ab aliis impugnatam, ideoque deinceps.

Externum quod de circumstantia diligentiarum dicitur, tentiam id procedat ab aliis impugnatam, ideoque deinceps.

per immorandum non videtur, cum nostram pecuniarum materiam non perciatur; credere tamen isto casu mitti, cum mulier procedendum est, atque facilis uirras admitti; quoniam in ea viget sapientia ratio se alimentandi ex doto accessionibus, que non viget in pecunia privati ceteri.

Cesat item dicta negativa conclusio, ubi ex Statuto inductum sit videtur solito matrimonio uiras pio tempore tardata restitutio dotes ad certain taxam praefari, ut est in Urbe Statutum 137.lib. 1. quorum Statutorum validitatem admittit communis schola Doctorum ex plene congregatis per Anat. dicta resolut. 49. numer. 98. & contat extenuantibus Rota decionibus occasione dicti Statuti Urbis, vel confinimmo emanatis, ac subfinibus Leotar. quod. 79. ex numer. 44. & licet quamplures Autiores numero, ac autoritate graves hujusmodi statuta reprobare tanquam usuraria contentur, quo colligunt Thetar. dec. 43. Batbol. in leg. 2. Soliti maritim. numer. 43. Medicus examini 54. numer. 6. Leotar. dicto numer. 44. Capill. pars. 8. cap. 49. numer. 36.

Nüllatur tamen a priori sententia est recedendum, non astante distinctione Leotar. dicta quod. 79. numer. 47. & sequenti Statutum id determinat tanquam interesse, vel tanquam alimenta, quoniam in dubio dispositio ad licetum causam alimentorum est referenda, neque in Statutis admittenda est interpretatione criminosa, sialia licita dote potest, quamvis fortasse ex ufo loquendi statuentes vocabula interesse, vel usurparum ufo essent; quia non retum vocabula sed substantia attendenda est.

Idque potissimum in Urbe, quae est Christiane Reipublica caput, atque in concernentibus praetertim forum internum magistrorum, hujusmodi statutum sic canonizatum a Papa, ad quem privative hujusmodi usuraria materia, declaratio pertinet, quamvis enim plerique voluntari statutum Urbis pecuniam habere rationem, quia confirmatum est per Papam, ideoque ad exemplum irrahendum non sit. Gab. conf. 153. numer. 3. lib. 2. Gratian. dict. 466. numer. 12. & aliis. At tandem infuli eis hujusmodi confidetur, quia Papa non potest iuri Divino dispensare, neque usurpas permittere, unde, aut actus est usurparum, aut non; si est, utique Papalis confirmatione nihil proderet, & si non est, nil prohibet, ut aliorum locorum statuta idem decembre valeant, vel partes convenire, ut egregie Adden. ad Gregor. dec. 93. numer. 9. & est superius dictum plures; dicendum est igitur, quod cum Papa est legitimus iuris Divini interpretes, atque ad ipsum declarare pertinet, an sit necesse usura, & confirmando dictum statutum, dicatur declaratio veriore opiniione negativam, ideoque tamquam declaratio dicitur pro omnibus.

Ut si locus statuto Urbis, non sufficit sola mortax lapsu temporis inducit, sed requirit etiam interpellatio pro forma, Gregor. dec. 296. numer. 1. ubi addit. Rot. dec. 106. numer. 5. & recent. Orthob. dec. 178. & pafsum; non est ramen forma præcisè fervanda, sed sufficit tam ampleri per aquilollens, unde si heredes voluntarie le obligant ad bujumino, solutioem, dicuntur ita habentes pro interpellatis, Adden. ad Gregor. dec. 269. numer. 8. Rot. dec. 153. pars. 4. rec. 106. & 327. numer. 2. pars. 5.

Atque silongo tempore solveruntur usuras, præsumit interpellatio, quia solvendo declarantur se interpellatos, & debitores, ut dicta dec. 153. pars. 4. recent. 106. Orthob. dec. 244. Romana frumentum d'atis 21. Aprilis 1651. & Cerry. & 15. Januarii 1652. Bichio, quarum secunda est dicti dec. 4. post Zuff. & licet hoc retrinxi foliat, nempe solutio facta per heredes operetur interpellationem ex tunc pro frumentis, seu usuri futuri, non autem pro præteritis, quis quod non licet voluntarie solvere decursum post elapsum tempus restitutio, dum in materia usuraria voluntas partium non valeat operari, attamen id non videatur recipiendum, quia non sumus in materia usuraria, neque videatur prohibitum per hunc adum debitorum se declarare ab initio debitorum, ac interpellatum, ut advertitur etiam in precedentibus.

Omnia, quae dicuntur de muliere vidua, & solato matrimonio contra viri heredes, fortis procedure matrimonio constante contra vitum ad restitutioem dotes obligatum per divortium sua culpa sequutum, ut in his terminis Rot. dec. 280. & dec. 300. pars. 6. recentior. vel in causa affectuationis ob vergentiam ad inopiam, Millin. dec. 217. repeta dec. 259. pars. 4. divers. Galeot. lib. 2. contriv. 62. numer. 2. vel in quoquocumque causa quo vir ex proprio culpa onera non subiinet, & dote habet in manibus, ut est dictum supradictum. numer. 24.

Quando autem hujusmodi usura debentur in omnibus præmissis causis, possunt etiam conveniri, quoniam ubi 82 usuras substantia est licita, atque à jure permissa, tunc indubitate permisa est circa eas partium conventio ad summam tamen honestam, & verisimilem, ut in sua materia sub titulo de usuris. Prout eadem actione petuntur quados, quinimum veniunt in tentatio quanvisde eis mentio